

נר לשולחן שבת

פרשת וישב

גליון 675-תש"פ

לע"נ
הגאון רבי חיים יצחק מליק הי"ד
כ"ד כסלו תש"ה
הר"ר שמשון סומפולינסקי ז"ל
כ"ה כסלו תש"ך

"והוא נער - עושה מעשה נערות..." (ל"ז ב"ר פ"ד ז)

שיחת הגאון רבי דוב זאב שטיינהויז, המשגיח
בימי נערותי בישיבת "קול תורה" לצעירים

לענין "נער" ישנם שתי משמעויות. בספרים הקדושים מבואר שנער הוא מלשון מנוער וריקני מיראת שמים. משמעות נוספת של נער היא לשון התנערות והתעוררות.

שני הפירושים משלימים זה לזה, שכן הכח המיוחד של ימי הנעורים להתנער ולהתעורר, להציב לעצמו שאיפות נעלות נובע דווקא מתוך הרגשה זו של ניעור וריקנות.

לכן בחר הקב"ה דווקא בכרובים שהם אלה שיזכירו את כנסת ישראל. הקב"ה אוהב בנו דווקא את ה"נער ישראל"!
(קובץ חנוכה הבנין)

"ויבא יוסף את דיבתם רעה". (ל"ז ב)

כתב ה"חפץ חיים": דע שאפילו שמע לבנו ונתו הקטנים מדברים לשון הרע, מצוה לגעור בהם ולהפרישם, כדכתיב "חנוך לנער..."

כמה צריך אדם להדריך את בניו תמיד מנערותם בענין שמירת הלשון... ובאמת כאשר נתבונן היטב נמצא שסיבת חזק העוון המר של לשון הרע הוא מפני שכל אחד הורגל מנערותו לדבר מה שהוא רוצה באין מוחה ולא מעלה בדעתו שיש איסור בדבר.

לכך אפילו אם נודע לו כשגדל על האיסור בדבר, קשה לו מאד לנטות מטבעו. לא כן אם היה האב מזהיר תמיד את בניו ומרגילים בזה מנערותם, היה דבר זה נטוע בנפשם מצד ההרגל!

(ה'ל' לשה"ר ט' ה' והגה"ה)

הגה"צ רבי אברהם עמרם קון ייסד בחיפה, ברחוב ביל"ו, כולל חפץ חיים בימי שישי, בו למדו הלכות לשון הרע בעיון. אחד האברכים תיאר שההרגשה בכלל היתה מעין גן עדן עלי אדמות.

יצוין שהרב קון התבטא בפני הלומדים שצריך לקרוא לכולל הזה לא כולל "חפץ חיים", אלא "כולל יבנה בית המקדש", כי כל מי שמתחזק בשמירת הלשון לעתיד לבוא יראו לו את הלבנה שבנה בבית המקדש, ויאמרו לו שהלבנה הזו על שמו, מאחר שהתחזק בשמירת הלשון.

(מעין אברהם)

בגדים רבים יש בפרשת השבוע - פרשת תנתת הפסים

"ויפשיטו את יוסף..." ארבעה בגדים. // ראובן קורע את בגדיו. // שמלות יעקב. // ראובן ויעקב לובשים שק. // תמר, בגדי אלמנות. // צעף, על הפנים... // 'פתילך' בגדי כהונה, ציצית, חגורה, קישוט מגבעת. // אשת פוטיפר היתה מחלפת שלש חליפות בגדים כל יום. בגדים שלבשה לו שחרית, לא לבשה לו צהריים... // 'בגדו' העליון של יוסף, חמש פעמים. // במשפט: אמר המלאך גבריאל בדקו בגדי מי קרועים. // וכמוכן נעליים. (ע"ה)

ויפשיטו את יוסף, זה הפינס. 'את כותנתו', זה חלוק. 'את תנתת הפסים', זה הפרגוד. 'אשר עליו', זה פמלניא שלו. (ב"ר פ"ד ט"ז)

פינס, מלבוש עליון, אדרת. פרגוד, מעיל מצוייר בצוירי משי. פמלניא, סוג של מכנסיים, בגד תחתון של פרשים-פרושים. (שם)

"וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו ועשה לו תנתת פסים". ותמוה, הלא בנימין צעיר מיוסף ולמה לא עשה לו את הכותנת?! תירצו בעלי התוס', לפי שהיה בנימין קטן שלא יכול להזהר מטינוף הקישוט, לכן לא עשה לו תנתת פסים. (ג' ל"ג)

"ואביו שמר את הדבר" - 'שמר' אותיות 'רשם'. נטל יעקב קולמוס וכתב באיזה יום, באיזו שעה, באיזה מקום. (ב"ר פ"ד ב)

"וינער בו אביו... מה החלום הזה". (ל"ז י) תמוה, מפני מה רק בחלום השני נתן יעקב לב לחלומות יוסף?

לפי שאמר יעקב, מי הגיד לו ששמי 'שמש'. כאשר לן יעקב בהר המוריה שמע שאמרו מלאכי השרת 'כי בא השמש'. עתה הבין יעקב, שמן השמים הגידו ליוסף וחלמו אמת! (בעה"ת ועין רמב"ן ושפ"ה)

"ויחלום עוד חלום... מה החלום הזה אשר חלמת הבוא נבוא אני ואמך".

בירושלים של פעם היתה משפחה ושמה "משפחת יעקב התורכי". בילדותו נשבה אבי המשפחה יעקב בין הגויים, וגדל בבית נזירים מוסלמי במקדוניה, ויהי לעילוי.

בהגיעו לגיל שמונה עשרה הבעיתוהו בלילות חזיונות בלהות, בהן הופיעו גם אביו ואמו, ופניהם לא נראו כמוסלמים. חלומות אלו הטרידוהו ולא נתנו לו מנוח. הוא פנה לראש המסדר ושפך את ליבו.

ראש המסדר שידע את עברו, ניסה להרגיעו בכל מיני הסברים ולחשים... אך ללא הועיל, החלומות נמשכו ופתרונים אין. עד שבאחד הלילות התחיל לזעוק מתוך שינה, חבריו לחדר העירו אותו והרגיעוהו. למחרת, ניגש אליו אחד מחבריו וסיפר לו את סוד מוצאו. מאז החלומות הפסיקו.

לאחר היסוסים וחששות רבים ברח מבית הנזירים ועלה לארץ ישראל. פה השיאו לו אישה, הגאון הרב פינטו נתן לזוג הצעיר מתנה, את אחד מחדרי הצרו, "חצר פינטו", ברחוב משגב לך.

יעקב התורכי הרבה לשרת את חכמי ירושלים ועזר להם. פעמים רבות היה מתפלל לפני העמוד, אך קולו היה 'קינים נהי ובכי'...

כל תפילה שיצאה מפיו היתה מתובלת בדמעות. הקהל לא חיבב את תפילתו, מפה לאוזן מיררו על בכיו, שתפילות חגים ומועדים הופכות בפיו לקינות ט' באב... ויצא שמו ברבים "ירמיהו"... אולם זקני הקהל שידעו את עברו סלחו לו. זאת ועוד, הוא היה מהנדבנים הטובים לבית הכנסת... (חצרות בירושלים)

'באותה שעה באה דמות דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון'. (סוטה לו)

יהודי יקר בבני ברק חלם פעם שאביו זכרונו לברכה רודף אחריו במקל סביב לבימת בית הכנסת...

התעורר מזועזע, לא ידע פשרו של חלום זה. בא אל הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר, וסיפר לו החלום. שאל אותו רבינו, אולי אביך נדב סכום לעלות לתורה ועדיין לא שילם נדרו.

בירר אצל גבאי בית הכנסת של אביו, ואכן נתברר שאביו לא שילם. נזדרז לשלם חובו, ושוב לא חזר אביו להטרידו! ('רב רבני')

'מכאן שאין לאדם לומר חלומו רק לאדם שאוהבו, כי יוסף אמר החלום לאחיו שלא אהבוהו, על כן גרמו שיתעכב חלומו לעשרים ושתים שנה'. (והר קפ"ג)

צרת עשו - צרת לבן - צרת דינה - צרת רחל - צרת יוסף

כמה שנים יעקב לא ישן במיטתו?

חמישים ושש שנה!

ארבע עשרה שנה שלמד בבית המדרש של עבר. (רש"י כ"ח י"א)

עשרים שנה בבית לבן, 'ותידד שנתיו'. (ל"א מ"א, חודש היה אורח...)

עשרים ושתים שנה שהתאבל על בנו, לא ישב ולא שכב על מיטה, אלא על גבי קרקע. (תנחומא) ("נר")

"ויקרע יעקב שמלתיו". שמלה משמעה בגד חשוב, ואילו בראובן נאמר "ויקרע את בגדיו", שלא היה לובש בגדים חשובים, אם מפני תשובה, או שבכלל לא היה לובש בגדים חשובים כמו יעקב אב המשפחה. (הגאון רבי זלמן סורוצקין - "אזנים לתורה" ל"ז ט"ד)

צניעות - 'שתים נתכסו בצעיף וילדו תאומים, רבקה ותמר'. (ב"ר פ"ה)

הכלה המנוממת

שמים על הכלה הינומה - צעיף על ראשה, משורבב על עיניה, כמו שעושיין במקומנו, ופעמים שמנוממת בתוכו, מתוך שאין עיניה מגולות... לכך נקרא הינומה על שם תנומה! (רש"י כתובות י"ז - רבי יוחנן)

'תעה' - רמז לו כל שלש הגלויות: ת - ארבע מאות שנה של מצרים. **ע** - שבעים של בבל. **ה** - לאחר חמשת אלפים שנה מתחיל הקץ לגלות אדום, משם ואילך אין הדבר תלוי אלא בתשובה. (ס הפרשיות)

"והנה תעה בשדה". (ל"ו ט"ו)

יש להבין, אצל הגר המצרית נאמר "ותלך ותתע במדבר" (כ"א י"ד), ואומר רש"י שחזרה לגילולי בית אביה. ותמהו רבים, מנין לו זאת לרש"י? ידוע ביאורו של הגאון רבי מרדכי פגרמנסקי, שאצל בן ישראל לא שייך לתעות, כי בכל מקום שהוא נמצא יש לו מטרה - "יהודי אינו תועה!" לפי זה יש להבין איך אצלנו כאן בפרשה יוסף תועה, היתכן?!

בענין זה מצאתי מציאה מיוחדת:

הובא במדרש, בספרים, שמעשה מכירת יוסף היה באותה שדה שהרג קין את הבל, כפי שנאמר שם "ויהי בהיותם בשדה" (ד"ה). הנראה לבאר זאת על פי מעשה באחד מגדולי החסידות שנסע עם בעל עגלה. פעם עצרו בדרך באיזה מקום, לפתע העגלון נטל בחימה גרזן ורצה להורגו. הצדיק ביקש ממנו שיקח אותו מעט הלאה אל הנהר, שרוצה ליטול ידיו ולומר וידוי לפני מיתתו. העגלון ניאות לבקשתו האחרונה.

והנה מיד כאשר התרחקו מהמקום נפל העגלון על רגליו וביקש מחילה על כוונתו הרעה. אמר שלא יודע להסביר מה ארע עימו, מה הביאו להשתוקק לרצוח. נתברר שהמקום גרם לכך, שבמקום ההוא רצחו כמה וכמה נפשות.

אפשר לומר כי זה היה אצל יוסף. מן השמים היה שאחיו ילכו לרעות את הצאן בשדה שהרג קין ויושפע עליהם רצון להורגו... יתכן שלזה נתחכם ראובן באומרו ללכת להשליכו בבור, שעל ידי כך יתרחקו מהשדה ההיא וממילא לא תהיה להם התאוה לשפוך דם נקי ועל ידי זה יציל את יוסף מידם.

(ר"ג ע"י חידושו של הגאון רבי מנחם מנדל טננבוים, אב"ד טארנא. "עץ חיים" אלול תשע"ו)

"ויבא שכמה ... והנה תועה בשדה". האות 'ב' נקודה בפתח, במקום הא הידיעה. ללמדנו, שמדובר באותה שדה שקנה יעקב משכם. בטוח היה יוסף שאחיו לא ירעו בשדה אחר, אע"פ שחשד אותם בשלשה דברים, אבל לא על גזל! ("אזנים לתורה" ל"ז ט"ו)

להשלמת הענין אכתוב עוד ביאור - יסוד עצום: כאשר יוסף מגיע אל אחיו אע"פ שהוא יודע את שנאתם אליו ואת הסכנה בה הוא נמצא, אומר המדרש (ב"ר פ"ד ט"ז), שהוא בא אל אחיו בקילוס, היה בא שמח - "רבי אלעזר אמר בקילוס היה בא!" תהום פעורה בין יוסף הצדיק להגר המצרית. יוסף לא מרגיש אפילו לרגע שהוא תעה בדרך. אכן התורה מספרת לנו שהוא תעה, כי זו היתה המציאות, אבל הוא נשאר יוסף הצדיק, שמח ומשמח לבריות ולבוראו. אבל הגר מיואשת, בוכה, הולכת מכאן ולשם - זה ההבדל בין "תעה ל"ותתע"!" ("נר לשולחן שבת")

יש שמוסיפים ומסבירים: 'קילוס', בשבח ובשמחה, יוסף חשק לראות את פני אחיו וכאשר ראה אותם נתן קילוס, כדין הוראה את חברו אחרי שלושים יום, שמברך. ("זרע אברהם" שם)

יוסף - "ויהי איש מצליח". (ל"ט ב' כ"ב) מה זה "איש מצליח"? איש עתיר ממון? בעל מפעלים רבים? מפורסם? אומר המדרש גבר קפוז, איש מקפיץ. צוהל ושמח ולב טוב - זה היה יוסף! (ב"ר פ"ד ט"ז) זהו מה שנאמר באיגרת רבינו הגר"א 'חיוב התורה לשמח לאדם! כמובא - יוסף רואה את שר המשקים ושר האופים זועפים. יש להבין, הרי הם יושבים בבית הסוהר כבר שנה יחד עם יוסף, שרים שירדו מרום המעלה לבור תחתיות, איך לא היו זועפים עד עתה?! התשובה היא, שמי שנמצא עם יוסף לא יכול להיות זועף, הוא חייב להיות שמח! ("נר" עפ"י דברי המשנה רבינו ירוחם, יש"כ ליהודי הגר"ר י"ו)

פתרון החלום - אצל שר המשקים כתוב "ויאמר לו יוסף" ואצל שר האופים כתוב "ויען יוסף". מה בין 'ויאמר' ל'ויען'? 'עניה' היא בקול רם (סוטה ל"ב). אם כך צריך טעם למה אצל שר המשקים דיבר יוסף בקול נמוך ואצל שר האופים בקול רם?

ביאר את הדברים נפלא מרן הגאון רבי חיים קניבסקי על פי הגמרא (ברכות נה): חלום רע, בעצב שבא עם החלום כבר בא על עונשו ובטל החלום. והפוך, בחלום טוב די לו שמחתו, בשמחתו על החלום כבר בא על שכרו ובטל החלום. יוסף רצה לעשות איתם טובה. בוודאי אדם שיודע שיעלה לגדולה יש לו שמחה גדולה, וכן אדם ששומע שעומדים להורגו, יש לו צער ובושה. לכן לשר המשקים יוסף אמר בלחש, שלא ישמעו אנשים, שלא תהיה שמחתו רבה כל כך, שלא יתבטל החלום. אבל לשר האופים פירסם את פתרון חלומם בקול רם, כדי שירבה צערו ובכך אולי יתבטל החלום.

(טעמא דקרא')

